

ביצה פרק ראשון ביצה

ח.

עין משפט
נר מצוה

גד א מיי פ"ב מהל' יו"ט
הלכה יח סגנו לאוין
עה טו"ש"ע ח"מ ס' מלח
סעיף ד:
גד ב מיי פ"ב מהל' שבת
הלכה ז:
ג ד מיי פ"ב מהלכות
יו"ט הלכה יח סגנו
שם טו"ש"ע ח"מ ס' סעיף טו:
ג ד טו"ש"ע שם סעיף
טו:
גד ה ו מיי פ"ב מהל' כ"ה
מהלכות שבת הלכה
כב וס' שם סעיף ח"מ ס' סעיף
ז ס' שם סעיף לח:
גד ז מיי פ"ג מהלכות
יו"ט הלכה א ופ"ד
מהלכות שחיטה הלכה ז'
טו"ש"ע שם ס' מלח סעיף
ז' יו"ט טו"ש"ע יו"ד ס' כח
סעיף ג:

בעפר תיחוח והא קא עביד גומא. תימה דמשמע דשיין
גומא אף צעפר תיחוח וצטבת פרק כירה (דף נט.
ט) אמרי' אין טומנין ביצה בחול (י) (רב) אמר גזרה שמא יטמין
ברמץ (י) (ור' זירא) אמר גזרה שמא יזו עפר ממקומו (י) מאי

והא קא עביד גומא. וחייב משום צנין: פטור עליה. דמפרט
טעמא דצ"ק דהגיהוה (י) דכיון דאינו צריך לאלא לעפרה ולא לגומא
אינו צונה ולא חורט אלא מקלקל וכל המקלקלים פטורים: מאן
דכר שמייה. דקאמר שאפר כו' דמשמע דיהיב טעמא למילתיה
דלעיל: שהוסק מערב י"ט. מאתמול

צנייהו איכא בינייהו עפר תיחוח
פירוש למ"ד שמא יטמין ברמץ איכא
למגור אבל למ"ד שמא יזו אין כלן
משום שמא יזו וי"ל דהתם מיירי
שכל המקום סביב עפר תיחוח
וכשמגזייה הביצה אז נופל הקרקע
ואין יוכר כלן שיש גומא אבל הכל
מיירי שהוא קשה סביב והעפר תיחוח
באמצע וא"כ כשמגזייה (ה) (ו) (הביצה)
נכרת הגומא: ואי"נ צריך אלא
לעפרה פטור. משום (י) דהו' מלאכה
שאנייה נריכה לגופה ופטור עליה
ותימה דא"כ פטור אבל אסור
לכתחלה וי"ל דמשום שמתחייב מותר
אפילו לכתחלה וא"כ אס' כן למה לי
דקר נעוץ וי"ל דמ"מ צענין שיהא
מוכן מערב יוס טו"ב: דכ"י קאמר
ואפר כירה מוכן הוא. ותימה
דאמרי' כפרק מוכן הו"ט (וחולין דף
פח: טס) ד"ש אומרם אין מסכין
צאפר דאפר לא מקרי עפר והכי
א קאמר הכל דאפר מוכן הוא לעשות
כסוי לכ"ע דהא קמני ליה גזי ושין
במתני' וי"ל דמלתא דהכא בציפי נפשה
קאמר רבה כלומר ואפר הכירה מוכן
הוא לענין טלטול שאר דברים כגון
לככות בו זארה ויזאח בו אבל לא
קאי אכסוי דלעיל כלל ח"ג י"ל דהתם
מיירי צאפר אוכלין דאינו מגדל צמחין

"בעפר תיחוח והא קא עביד גומא כדר'
אבא (ז) דאמר ר' אבא דהחופר גומא בשבת
ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה: שאפר
כירה מוכן הוא: אפר כירה מאן דכר שמייה
אמר רבה הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא
אמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא
שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב
אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר
תניא נמי הכי כשאמרו אפר כירה מוכן הוא
לא אמרו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק
ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה
מותר דהכנים עפר לגנתו ולחורבתו מותר
לככות בו (ז) ואמר רב יהודה מכנים אדם
מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש
מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה ו'הוא
שייחד לו קרן זוית מתיבי (י) כיו' אין שוחטין
אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי
איתא לכסייה כדרב יהודה ולמעמך לכסייה
באפר כירה או בדקר נעוץ אלא דלית ליה
הכא נמי דלית ליה אי הכי מאי איריא ספק
אפילו ודאי נמי לא לא מבעיא קאמר לא
מבעיא ודאי לרא' לשחוט אבל ספק אימא
משום שמוחת יו"ט לשחוט ולא לכסייה קמ"ל
והא

(א) שבת עג: חגיגה י'
(ב) שבת כ', (ג) חולין עט: פג:
(ד) ופרט"מ פ"ב ט"ז, (ה) דף
(ו) א' (ז) א' (ח) א' (ט) א'
(י) ור"י פ"ק, (יא) ופרט"מ שם
משום דאף עביד גומא,
(יב) דהקרן ל"ל, (יג) ועי'
חסי' פסחים מו: ד"ה
כמשה ביו"ט, (יד) והכי
קאמר רבה הכל כ"ל,
(טו) ועי' חו"ס שם מו: ד"ה
כ"ש, (טז) וחס' גד"ה הגרי"ם.
ועי' חו"ס לקמן לא: ד"ה
אמר ר' זירא, (יז) ועי' חו"ס
שבת קכ: ד"ה ח"ה

הגהות הב"ח
(א) הוב' ד"ה צעפר וכו'
כשמגזייה העפר נכרת
הגומא:

מוסף רש"י
החופר גומא בשבת.
צונה צנין הוא, ואם אינו
צריך לה אלא לטול את
השטח, אף על פי שהטמין
צנין אינו חייב משום צונה
(חגיגה י':) ואין כלן משום
צנין צמית. דקלקול הוא
ולוירעה נמי לא חו"ס, אבל
אס' היה צריך לה חייב
משום צונה (שבת ג:). והוא
מכניס אדם מלא
קופתו עפר. לככות בו
זארה ויוז' ומערה העפר
בצמין לאף וטועל מותר
לכל צרכיו (שבת ג:). והוא
שייחד לו קרן זוית.
דהו' כמון ועומד לנק,
אבל נתנו באמצע לבק,
למדרס גרליס, הרי הוא
בטל לגבי קרקעית בית
ומקנה ואסור (שם), כיו
אין שוחטין אותו
ביו"ט. משום דלמה צני'
כסוי ומסקנא לא מתחלין
יו"ט אס' שחטו (חולין פג:
ובע"ז שם טס:).

מוסף תוספות
א. דמוקצה מגור לא רצו
להחיר משום שמתחייב י"ט.
מרי"פ. ב. הדמים בעבים
לא מניכרי, הוה ליה דרב
מחדש לגמר. דהכי
עיוניו מה: ד"ה ח"ה.
ג. ואז שייך להקשות מאי
איריא ספק וכי' מרי"פ.

רבינו הגואל
פיסקא ואפר הכירה מוכן
הוא. תניא כשאמרו אפר
כירה מוכן לא אמרו
אלא שהוסק מערב יו"ט,
אבל אם הוסק ביו"ט
אסור. ואם ראוי לצלות
בו ביצה מותר. הכניס
עפר לגנתו ולחורבתו
מותר לככות בו. אפר
רב יהודה מכניס אדם
מלא קופתו עפר ועושה
בה כל צרכיו. ואסקינא
והוא שייחד לו קרן זוית.
ואותבין עליה מיהא כיו
אין שוחטין אותו ביו"ט
ואם שחטו אין מכסין את
דמו, ואם איתא ליכסייה
כדרב יהודה, כלומר בעפר
שהכניס. והדיון ולמעמך
ליכסייה בדקר נעוץ או
באפר הכירה, אלא דלית
ליה אחר מהן לא עפר
ולא דקר נעוץ ולא אפר
הכירה. אי הכי אפילו צבי
או עוף ודאי לא ישחוט
שאין לו במה לככות
את הדם. (ה) וישנין דלא
מיבעיא קאמר וכר'.

(ה) נראה דהס' וכו'.

הלכך הואיל ואינו מגדל צמחין אין מכסין בו אבל הכא מיירי
צאפר עמים דמגדל צמחין ואע"פ דלא מקרי עפר מכסין בו דקאמר
דבר המגדל צמחין אע"פ דלא חקרי עפר ואי חקרי עפר בשום
מקום אע"פ דלא מגדל צמחין מכסין בו דתניא הולך במדבר
ואין לו עפר לככות שוחק דיגר זהב ומכסה בו היה הולך בספינה
ואין לו עפר לככות שורף טליתו ומכסה בו ופריך דשחטן אפר
דמקרי עפר שנאמר ולקחו טליתא מעפר שרפת החטאת ולכך שורף
טליתו ומכסה בו אלא דינר זהב מנא ליה ומשני דכתיב ועפרות זהב לו (ויקרא כח) ועל כרחך עפרות זהב ושריפת טלית לא מגדלי
צמחים ולכך הולך הפסוק לומר דמקרי עפר דכל דבר המגדל צמחים מרביץ החם מקרא דוברים (ויקרא יד) אע"פ דלא חקרו עפר
בגון נסורת של חרשים דקה ונעורת של פשתן דקה ושחיקת כלי מתכות וא"כ אפר הכירה וחול הדק ונעורת של פשתן וסיד ומגופה
שכתשן מותר לככות: אמר רב יהודה לא שנו אלא שהוסק מערב יו"ט וכו'. נראה דהכי הלכתא דהא מיימי ליה סייעתא מבריימא
ועוד לייכא מאן דפליג דלפי ר"ש מודה דהאי דהוסק צייט דהוי נולד גמור דמעיקרא עמים והשתא אפר והיא כמיא צעיבא מצלע בלע"ב
(עירובין דף מה: ט) דמודה ר"ש וא"ו והו' היאך אנו מסלקין אפר הכירה צייט לאפות הפשט"ד"ה אע"פ שאין ראוי לללות בו ביצה ואומר
הר"ר יצחק דמוקצה אינו אסור לטלטל צייט צבזיל אוכל נפש ושמתחייב יו"ט ורביה מדלקמן פרק אין לדין (דף קח: ט) וצירושלמי
מפרט דהכא מיירי בשלל שחטן אבל שחטן שרי אע"פ שהוסק צייט שלא לעקור מצות כסוי: ואמר רב יהודה מכניס אדם מלא
קופתו עפר וכו'. וא"כ מה צל להוסיף על הבריימא דקתני אפי' הכנים לגנתו או לחורבתו וכ"ש מלא קופתו וי"ל דלפי רש"י ינחא
דכשהכנים עפר לגנתו מיירי שהכנים הרבה ציחד וכל זמן שהוא צבור דעתו עליו לכל צרכו ואינו צנוט אגב קרקע אבל הכא מיירי
שלא הכניס הרבה רק מלא קופתו מעט (מפני) עפר וס' דיעבול אגב קרקע ח"ג י"ל דהתם לא מיירי רק לככות בו אבל שאר
צרכיו לא והכא אשמועינן דהואיל ומלא קופתו עפר עביד בו כל צרכו: וא"כ איתא אכסייה בדרב יהודה. משמע דקאי אסיפא וכן פי'
רש"י בשלל שחטן דקאי אסיפא ועל כרחך צ"ל דקאי אסיפא דאי קאי ארישא מאי פריך לכסייה דקרישן אפר כי אסיפא רש"י ינחא
דלכתחילה לא יסחוט וכו' וכי פריך הש"ס לעצד צ"ש אלא תימה דאפריד צמחין והא סיפא וכו' מכלל דעד השתא איירי צרישא
וי"ל דלעולם קאי ארישא ולא גרסינן דקרישן אלא גרס לכסייה צאפר כירה עוד י"ל דלמה שפירש ר"מ לקמן (דף ט: ט) ד"ה אמר
ר"י ינחא דפירש שמוחלת השטייה דבית הלל אומרם יחפור דקרישן ויכסה וכו"ש אומרם לא יסחוט והשתא פריך אליבא דבית הלל:
א"כ הכי מאי איריא ספק אפי' ודאי נמי. תימה מאי אי אמרת בשלמא שייך הכא (י) אפי' כי ליתא דרב יהודה שייך להקשות הכא
לכסייה דקרישן נעוץ וכו' וצריך לשנויי דלית ליה (י) וי"ל דהכי פי' אי אמרת בשלמא דלית ליה דרב יהודה לא קשיא ליה אצריימא
דאיכא למימר דלית ליה דקר נעוץ ואפר כירה דבני אדם לא שכיחי שיש להם דקר נעוץ ואפר כירה שהוסק מערב יו"ט ורב
יהודה אית ליה שיש לו עפר מוזמן דשכיח הוא טפי ומ"מ אין לככות כדרב יהודה בעפר דליתא לדרב יהודה ואין הלכה כרב
יהודה ואין להקשות מאי איריא ספק וכו' והואיל ולימא לדרב יהודה דקרישן נעוץ לית ליה דהא ודאי איתא לדרב יהודה לענין שמכסה
בו כשהוא ודאי חיה או עוף אבל מה שאמר רב יהודה ועושה בו כל צרכו לא סביחא לן כותיה ולא שרי לכסויה בו כיו' אבל כיון
דליתא לדרב יהודה צריך ליה לשנויי דלית ליה כל הני ואפי' עפר מוזמן אין לו ואם כן אפי' ודאי נמי: